

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

STANOVISKÁ

EURÓPSKY DOZORNÝ ÚRADNÍK PRE OCHRANU ÚDAJOV

Stanovisko Európskeho dozorného úradníka pre ochranu údajov o rôznych legislatívnych návrhoch, ktorými sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia voči Somálsku, Zimbabwe, Kórejskej ľudovodemokratickej republike a Guinei

(2010/C 73/01)

EURÓPSKY DOZORNÝ ÚRADNÍK PRE OCHRANU ÚDAJOV,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä jej článok 16,

so zreteľom na Chartu základných práv Európskej únie, a najmä jej článok 8,

so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 95/46/ES z 24. októbra 1995 o ochrane fyzických osôb pri spracovaní osobných údajov a voľnom pohybe týchto údajov ⁽¹⁾,

so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 z 18. decembra 2000 o ochrane jednotlivcov so zreteľom na spracovanie osobných údajov inštitúciami a orgánmi Spoločenstva a o voľnom pohybe takýchto údajov ⁽²⁾, a najmä jeho článok 41,

so zreteľom na žiadosť o stanovisko na základe článku 28 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 zaslané Európskemu dozornému úradníkovi pre ochranu údajov (EDPS) 29. júla, 18. septembra a 26. novembra 2009,

PRIJAL TOTO STANOVISKO:

I. ÚVOD

1. Komisia 27. júla 2009 prijala návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti určitým fyzickým a právnickým osobám,

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 281, 23.11.1995, s. 31.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 8, 12.1.2001, s. 1.

subjektom a orgánom vzhľadom na situáciu v Somálsku, ako aj návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 314/2004 o určitých reštriktívnych opatreniach voči Zimbabwe. Komisia 18. septembra prijala aj návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 329/2007 o reštriktívnych opatreniach voči Kórejskej ľudovodemokratickej republike. Komisia 23. novembra ďalej prijala návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti Guinei. Všetky tieto návrhy zaslala Komisia EDPS na konzultáciu na základe článku 28 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001. EDPS pripomína, že k týmto pripravovaným návrhom, ako aj k iným pripravovaným návrhom, ktorými sa menia a dopĺňajú analogické nariadenia Rady zavádzajúce zmrazenie finančných prostriedkov a iné reštriktívne opatrenia, poskytoval aj neformálne pripomienky.

2. EDPS víta skutočnosť, že sa s ním o tejto otázke konzultuje a že sa v preambule návrhov uvádza odkaz na túto konzultáciu, podobne ako pri viacerých iných legislatívnych textoch, pri ktorých sa s EDPS konzultovalo na základe nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001.

II. NÁVRHY A ZAMERANIE TOHTO STANOVISKA EDPS

3. Zmenou a doplnením súčasných právnych predpisov alebo predložením nových právnych nástrojov sa všetky uvedené návrhy zameriavajú na boj proti terorizmu alebo porušovaniu ľudských práv zavádzaním reštriktívnych opatrení – najmä prostredníctvom zmrazenia aktív a zákazu cestovania – voči fyzickým a právnickým osobám podozrivým z prepojenia s teroristickými organizáciami a/alebo s niektorými vládami. V tejto súvislosti Európska komisia zverejňuje a propaguje „čierne zoznamy“ fyzických alebo právnických osôb, na ktoré sa tieto reštriktívne opatrenia vzťahujú.

4. EDPS už 28. júla 2009 vydal stanovisko k návrhu nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 881/2002, ktoré ukladá niektoré špecifické obmedzujúce opatrenia namierené proti niektorým osobám spojeným s Usámom bin Láidinom, sieťou Al-Káida a Talibanom („návrh o Al-Káide“). V tomto stanovisku víta zámer Komisie lepšie zabezpečiť ochranu základných práv vrátane ochrany osobných údajov, a odporučil zmeniť a doplniť a/alebo objasniť isté aspekty návrhu, aby sa splnili základné zásady ochrany údajov v EÚ. EDPS podrobne sleduje vývoj rokovaní o návrhu o Al-Káide ⁽¹⁾ v Rade a vyjadruje poľutovanie nad tým, že mnohé ustanovenia o ochrane osobných údajov sa vypustili alebo podstatne oslabili.
5. Body z uvedeného stanoviska stále platia a väčšina z nich sa do istej miery vzťahuje na súčasné návrhy, ktoré v mnohých ustanoveniach odzrkadľujú ustanovenia návrhu o Al-Káide. Toto stanovisko, zohľadňujúc všetky návrhy, ktoré EDPS doteraz prijal na konzultáciu, ako aj vývoj rokovaní v Rade, sa zameria na uplatňovanie zásad ochrany údajov v oblasti reštriktívnych opatrení a predložia sa v ňom odporúčania na zlepšenia. V týchto odporúčaní sa zároveň zohľadní nadobudnutie platnosti Lisabonskej zmluvy, ako aj dôležité politické usmernenia stanovené v nedávno prijatom Štokholmskom programe ⁽²⁾. Tento prístup umožní EDPS vydávať ďalšie stanoviská k návrhom právnych predpisov v tejto oblasti, iba ak sa tieto nové návrhy budú výrazne odchyľovať od ustanovení súčasných návrhov.
6. Toto stanovisko sa zameriava na tie aspekty reštriktívnych opatrení, ktoré sú priamo spojené s ochranou osobných údajov, a najmä na tie aspekty, ktoré EDPS odporúča v tejto oblasti objasniť, aby sa zaručila právna istota a účinnosť opatrení. Toto stanovisko sa nezaoberá inými vecnými otázkami, ktoré môžu súvisieť so zaradením na zoznam v rámci uplatňovania iných predpisov, ani na takéto otázky nemá vplyv.
8. Základné práva EÚ zahŕňajú aj právo na ochranu osobných údajov, ktoré uznal Súdny dvor ako jednu zo zásad vyplývajúcich z článku 6 ods. 2 Zmluvy o Európskej únii a ktoré ďalej potvrdil článok 8 Charty základných práv EÚ ⁽⁴⁾. V kontexte reštriktívnych opatrení zohráva právo na ochranu osobných údajov kľúčovú úlohu a zároveň je základom skutočného dodržiavania ostatných základných práv, ako je právo na obhajobu, právo na vypočutie a právo na účinnú súdnu ochranu.
9. EDPS v tejto súvislosti, ako to už urobil vo svojom stanovisku z 28. júla 2009 o reštriktívnych opatreniach vzťahujúcich sa na al-Káidu, víta zámer Komisie zlepšiť aktuálny právny rámec skvalitnením postupu zaraďovania do zoznamu a explicitným zohľadnením práva na ochranu osobných údajov. Reštriktívne opatrenia sú založené na spracúvaní osobných údajov, ktoré – nezávisle od zmrazovania majetku – podlieha pravidlám a zárukám ochrany údajov. Je preto veľmi dôležité zabezpečiť jednoznačnosť a právnu istotu, pokiaľ ide o platné predpisy o spracúvaní osobných údajov osôb zaradených na zoznam, aj s cieľom zabezpečiť zákonnosť a legitímnosť reštriktívnych opatrení.
10. Štokholmský program objasňuje, že „pri posudzovaní súkromia jednotlivca v priestore slobody, bezpečnosti a spravodlivosti je hlavným právom právo na slobodu“ a že EÚ by mala podporovať uplatňovanie zásad ochrany údajov v rámci EÚ a v rámci svojich vzťahov s ostatnými krajinami.
11. Nadobudnutie platnosti Lisabonskej zmluvy posilňuje právny rámec v tejto oblasti. Na jednej strane ustanovuje dva nové právne základy (články 75 a 215 Zmluvy o fungovaní Európskej únie), ktoré umožňujú EÚ prijímať reštriktívne opatrenia voči fyzickým alebo právnickým osobám a skupinám alebo neštátnym subjektom. Na druhej strane články 16 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a 39 Zmluvy o Európskej únii potvrdzujú právo na ochranu údajov a potrebu pravidiel a záruk ochrany údajov vo všetkých oblastiach činnosti Európskej únie, pričom Charta základných práv EÚ nadobúda záväzné postavenie, čím sa, ako sa výslovne uvádza v Štokholmskom programe, „posilní záväzok Únie vrátane jej inštitúcií zabezpečiť, aby sa vo všetkých oblastiach jej činnosti aktívne presadzovali základné práva“ ⁽⁵⁾.

III. PRÁVNY RÁMEC

7. Návrhy Komisie sú zamerané na problematiku judikatúry Súdneho dvora, ktorý pri niekoľkých príležitostiach potvrdil, že normy EÚ na ochranu základných práv by sa mali dodržiavať bez ohľadu na to, či sa reštriktívne opatrenia prijímajú na úrovni EÚ alebo či pochádzajú z medzinárodných organizácií, ako je OSN. ⁽³⁾

⁽¹⁾ Pozri dokument Rady 12883/09.

⁽²⁾ Štokholmský program – otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich, prijatý Európskou radou 10. – 11. decembra 2009.

⁽³⁾ Rozsudok ESD z 3. septembra 2008, *Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada*, vec C-402/05 P a vec C-415/05 P, zatiaľ neuverejnený, pozri najmä bod 285.

⁽⁴⁾ Rozsudok ESD z 29. januára 2008, *Promusicae/Telefonica*, vec C-275/06, pozri najmä body 61 – 70.

⁽⁵⁾ Bod 2.1.

12. Konkrétne, pokiaľ ide o spracúvanie osobných údajov, ktoré vykonávajú inštitúcie EÚ, sa na všetky činnosti EÚ vrátane spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky vzťahuje článok 16 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, zatiaľ čo článok 39 Zmluvy o Európskej únii ustanovuje iný postup rozhodovania, pokiaľ ide o spracúvanie osobných údajov, ktoré v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky vykonávajú členské štáty. Navyše, Súdny dvor je v plnej miere príslušný, a to aj v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, preskúmať zákonnosť – a najmä aspekt dodržiavania základných práv – rozhodnutí ustanovujúcich reštriktívne opatrenia voči fyzickým alebo právnickým osobám (článok 275 Zmluvy o fungovaní Európskej únie).
13. Pristúpenie EÚ k Európskemu dohovoru o ľudských právach, ktoré sa ustanovuje v Lisabonskej zmluve, ešte viac zvýši relevantnosť stanovísk, ktoré prijme Rada Európy v súvislosti so zaraďovaním na čierne zoznamy, ⁽¹⁾ ako aj judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva v právnom rámci EÚ.
14. Článok 8 Charty základných práv má teda špeciálny význam, najmä lebo sa v ňom uvádza, že osobné údaje spracúvajú na oprávnenom základe ustanovenom zákonom, a že „každý má právo na prístup k zhromaždeným údajom, ktoré sa ho týkajú“. Tieto základné prvky ochrany údajov sa musia dodržiavať vo všetkých opatreniach EÚ a jednotlivci môžu dokonca vznášať nárok na uznanie priameho účinku práv priznaných týmto článkom bez ohľadu na explicitné uznanie v sekundárnej legislatíve EÚ.
15. Nový právny rámec, ktorý vznikol nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy, poskytuje zákonodarcom nástroje a zároveň im ukladá povinnosť ustanoviť komplexné a konzistentné pravidlá na ochranu osobných údajov, aj v oblasti reštriktívnych opatrení. Táto povinnosť je ešte dôležitejšia vzhľadom na rozširovanie a rastúcu dĺžku trvania tohto typu opatrení, ktoré majú pre dotknuté osoby ďalekosiahle následky.
16. Z tohto hľadiska EDPS dôrazne odporúča Komisii, aby ukončila súčasný postupný prístup, v rámci ktorého sa prijímajú špecifické a niekedy odlišné pravidlá spracúvania osobných údajov pre jednotlivé krajiny alebo organizácie, a aby navrhla všeobecný a konzistentný rámec pre všetky ciele sankcie zavádzané v EÚ voči fyzickým alebo právnickým osobám, subjektom alebo orgánom, čím sa zabezpečí dodržiavanie základných práv dotknutých jednotlivcov, najmä dodržiavanie základného práva na ochranu
- osobných údajov. Potrebné obmedzenia týchto práv by mal jasne stanovovať zákon, mali by byť primerané a v každom prípade by mali byť v súlade s podstatou týchto práv.
17. Podľa EDPS by sa malo toto úsilie vyvíjať súbežne s cieľom stanoveným Európskou radou v Štokholmskom programe, ktorým je „pracovať na zlepšovaní navrhovania, vykonávania a účinnosti sankcií Bezpečnostnej rady OSN s cieľom chrániť základné práva a zabezpečovať spravodlivé a jasné postupy“ ⁽²⁾.
18. V nasledujúcich bodoch sa v rámci analýzy aktuálnych návrhov nielenže poskytnú odporúčania na zlepšenie ustanovení týchto návrhov, ale zdôraznia sa aj tie aspekty ochrany údajov, ktoré sa v súčasnosti neriešia a ktoré EDPS odporúča objasniť aj v týchto právnych nástrojoch alebo vo všeobecnejšom rámci.

IV. ANALÝZA HLAVNÝCH USTANOVENÍ A ZÁSAD TÝKAJÚCICH SA SPRACÚVANIA OSOBNÝCH ÚDAJOV V SÚVISLOSTI S REŠTRIKTÍVNIMI OPATRENAMI ZAMERANÝMI PROTI JEDNOTLIVCOM

IV.1. Uplatniteľné právne predpisy na ochranu údajov

19. Ako už bolo uvedené v stanovisku EDPS z 28. júla 2009, pravidlá na ochranu údajov stanovené v nariadení Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001 sa vzťahujú na spracúvanie osobných údajov, ktoré vykonávajú inštitúcie EÚ v oblasti reštriktívnych opatrení, aj keď tieto opatrenia pochádzajú z medzinárodných organizácií alebo spoločných pozícií prijatých v rámci spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.
20. V tejto súvislosti EDPS v súčasných návrhoch víta odkazy na uplatniteľnosť nariadenia (ES) č. 45/2001, ako aj na práva dotknutých osôb, ktoré z neho vyplývajú. EDPS však vyjadruje poľutovanie nad tým, že vývoj rokovaní o reštriktívnych opatreniach týkajúcich sa al-Káidy mal za následok vypustenie niektorých z týchto odkazov.
21. V tejto súvislosti by EDPS rád zdôraznil, že tieto vypustenia nevylučujú ani neobmedzujú uplatniteľnosť tých povinností a práv dotknutých osôb, ktoré už nie sú explicitne uvedené v daných právnych nástrojoch. EDPS sa však domnieva, že explicitné uvádzanie a úprava otázok ochrany údajov v právnych nástrojoch o reštriktívnych opatreniach nielenže skvalitňuje ochranu základných práv, ale zároveň predchádza nejasnosti citlivých otázok, ktoré sa inak budú môcť predkladať súdom.

⁽¹⁾ Rezolúcia parlamentného zhromaždenia Rady Európy č. 1597 o čiernych zoznamoch Bezpečnostnej rady OSN a Európskej únie, 23. januára 2008, založená na správe, ktorú vypracoval Dick Marty (dok. č. 11454).

⁽²⁾ Bod 4.5.

22. Zo všeobecnejšieho hľadiska EDPS zdôrazňuje, že na základe článku 8 Charty základných práv EÚ „má každý právo na ochranu osobných údajov“. Toto základné právo by preto malo byť v Európskej únii zabezpečené, a to bez ohľadu na štátnu príslušnosť, miesto bydliska alebo profesionálne aktivity dotknutých osôb. To znamená, že i keď obmedzenia tohto práva môžu byť v rámci reštriktívnych opatrení potrebné, toto právo nie je možné principiálne alebo paušálne vylúčiť vo vzťahu ku kategóriám osôb, ako sú napr. osoby s prepojením na vládu tretej krajiny.

IV.2. Kvalita údajov a obmedzenie účelu

23. Podľa uplatniteľných pravidiel na ochranu údajov [článok 4 nariadenia (ES) č. 45/2001] osobné údaje musia byť spracúvané spravodlivo a zákonne; zhromažďované na konkrétne, explicitné a legitímne účely a ďalej nespracúvané spôsobom nezlučiteľným s týmito účelmi; primerané, podstatné a nie nadbytočné vo vzťahu k účelom, na ktoré sú zhromažďované a/alebo ďalej spracúvané. Osobné údaje musia byť takisto presné a v prípade potreby aktualizované: musí byť prijaté každé odôvodnené opatrenie na to, aby sa zabezpečilo, že údaje, ktoré sú nepresné alebo neúplné, budú vymazané alebo opravené. Osobné údaje sa musia ďalej uchovávať vo forme, ktorá umožňuje identifikáciu dotknutej osoby, po obdobie nie dlhšie ako nevyhnutné na účely, na ktoré boli zozbierané alebo na ktoré sa ďalej spracúvajú.

24. EDPS víta, že všetky návrhy Komisie ⁽¹⁾ explicitne definujú kategórie osobných údajov, ktoré sa budú spracúvať v rámci reštriktívnych opatrení, a explicitne upravujú spracúvanie osobných údajov týkajúcich sa trestných činov, odsúdení a bezpečnostných opatrení.

25. Na základe toho EDPS víta zásadu ustanovenú v článku 7e ods. 3 návrhu o Al-Káide, podľa ktorej môže byť meno a priezvisko rodičov fyzickej osoby uvedené v prílohe iba vtedy, keď je to potrebné v určitom konkrétnom prípade, a to výlučne na overenie totožnosti dotknutej fyzickej osoby zaradenej do zoznamu. Toto ustanovenie dobre odzrkadľuje aj zásadu ochrany údajov týkajúcu sa obme-

dzenia účelu, ktorá stanovuje, že osobné údaje sa musia zhromažďovať na konkrétne účely a nesmú sa ďalej spracúvať spôsobom, ktorý s týmito účelmi nie je zlučiteľný.

26. Aby sa zabezpečilo, že sa táto zásada bude primerane špecifikovať a uplatňovať pri akomkoľvek spracúvaní osobných údajov v tejto oblasti, EDPS odporúča explicitne uplatňovať túto zásadu na všetky kategórie údajov, a to zmenou a doplnením príslušných článkov takým spôsobom, aby príloha s osobami zaradenými do zoznamu „obsahovala iba informácie potrebné na účely overenia totožnosti fyzických osôb zaradených do zoznamu a nikdy iné informácie, ako tieto“. Tento pozmeňujúci a doplňujúci návrh by umožnil vyhnúť sa zhromažďovaniu a zverejňovaniu zbytočných informácií o fyzických osobách zaradených do zoznamu a ich rodinách.

27. EDPS ďalej navrhuje, aby sa v návrhoch výslovne uviedlo, že sa osobné údaje vymažú alebo že sa anonymizujú ihneď potom, ako prestanú byť v jednotlivých prípadoch potrebné na vykonávanie reštriktívnych opatrení alebo na prebiehajúce konanie pred Súdnyim dvorom.

28. Pokiaľ ide o povinnosť zachovávať presnosť a aktuálnosť osobných údajov, obsahujú súčasne návrhy rôzne prístupy. V návrhu o Somálsku, ktorý zrkadlí návrh o Al-Káide, sa ustanovuje, že keď sa OSN rozhodne vyradiť niektorú osobu zo zoznamu, Komisia by mala adekvátne pozmeniť zoznam EÚ (článok 11 ods. 4). Návrh o Kórejskej ľudovodemokratickej republike namiesto toho ustanovuje povinnosť kontrolovať zoznam EÚ v pravidelných intervaloch a minimálne každých 12 mesiacov (článok 6 ods. 2). Ostatné návrhy na žiadny z takýchto mechanizmov neodkazujú.

29. Všetky zoznamy EÚ bez ohľadu na cieľovú krajinu alebo na to, či sú prijaté priamo na úrovni EÚ alebo sa nimi vykonávajú rozhodnutia OSN, však musia byť v súlade so zásadou kvality údajov, ktorá má v oblasti reštriktívnych opatrení kľúčový význam. Súd prvého stupňa nedávno zdôraznil ⁽²⁾, že keď sú reštriktívne opatrenia založené na politických a bezpečnostných prieskumoch, vývoj týchto prieskumov – ako je ukončenie vyšetrovania, zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie v trestnom konaní – by sa mal náležite zohľadniť pri preskúvaní zoznamov, aby sa zabránilo tomu, že sa finančné prostriedky jednotlivcov zmrazia navždy, mimo dosahu súdnej kontroly a bez ohľadu na výsledky súdneho konania.

⁽¹⁾ Pozri návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 881/2002, ktoré ukladá niektoré špecifické obmedzujúce opatrenia namierené proti niektorým osobám spojeným s Usámom bin Ládinom, sieťou Al-Káida a Talibanom, článok 7d ods. 2 a článok 7e; návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 314/2004 o určitých reštriktívnych opatreniach voči Zimbabwe, článok 11c ods. 2 a 3; návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti určitým fyzickým a právnickým osobám, subjektom a orgánom vzhľadom na situáciu v Somálsku, článok 14 ods. 2 a 3; návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 329/2007 o reštriktívnych opatreniach voči Kórejskej ľudovodemokratickej republike, článok 6 ods. 3; návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti Guinei, článok 11 ods. 1 a 2.

⁽²⁾ Rozsudok Súdu prvého stupňa z 30. septembra 2009, *Sison/Rada*, vec T-341/07, zatiaľ neuverejnený, bod 116.

30. Na základe toho EDPS odporúča, aby sa vo všetkých súčasných a budúcich návrhoch v tejto oblasti zaviedli účinné mechanizmy vyradovania fyzických osôb zo zoznamov EÚ a ich preskúvania v pravidelných intervaloch.

IV.3. Informácie pre osoby zaradené do zoznamu

31. V stanovisku z 28. júla 2009 EDPS uvítal zámer Komisie podporiť dodržiavanie základných práv tým, že poskytne dotknutým osobám prostriedky na získanie informácií o dôvodoch zaradenia do zoznamov, ako aj príležitosť vyjadriť svoj názor na danú záležitosť. Rovnaké ustanovenie sa teraz navrhuje v súvislosti so Somálskom⁽¹⁾ a Guineou⁽²⁾, pričom pokiaľ ide o Zimbabwe,⁽³⁾ právo byť informovaný o dôvodoch zaradenia do zoznamu a vyjadriť svoje stanovisko je obmedzené na tie osoby, ktoré nie sú spojené s vládou. V návrhu o Kórejskej ľudovodemokratickej republike sa táto možnosť vôbec neuvádza.
32. EDPS pripomína povinnosť poskytovať informácie dotknutým osobám podľa článku 11 a najmä článku 12 nariadenia (ES) č. 45/2001 o informáciách, ktoré sa majú dodať, ak sa údaje nezískali od dotknutej osoby. Tieto ustanovenia sa musia dodržiavať v súvislosti so všetkými osobami, bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť alebo prepojenie s vládou istej krajiny. Samozrejme, že existujú rôzne spôsoby poskytovania informácií osobám zaradeným do zoznamu, ktoré je možné prispôsobiť špecifickému politickému kontextu reštriktívnych opatrení. Obmedzenia alebo výnimky sa dajú ďalej stanoviť podľa článku 20 nariadenia č. 45/2001⁽⁴⁾ v rozsahu, v ktorom sú potrebné za konkrétnych okolností, ale paušálne a neobmedzené vylúčenie povinnosti poskytovať informácie nie je možné.
33. Na základe toho EDPS odporúča konkrétnejšie sa zamerať vo všetkých súčasných aj budúcich návrhoch v tejto oblasti na právo osôb zaradených do zoznamu na informácie, ako aj na podmienky a spôsoby obmedzení, ktoré môžu byť potrebné.

IV.4. Práva dotknutých osôb, najmä právo na prístup k osobným údajom, ktoré sa ich týkajú

34. V článku 8 ods. 2 Charty základných práv EÚ sa uvádza, že „každý má právo na prístup k zhromaždeným údajom,

⁽¹⁾ Návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti určitým fyzickým a právnickým osobám, subjektom a orgánom vzhľadom na situáciu v Somálsku, článok 11 ods. 2.

⁽²⁾ Návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti Guinei, článok 12 ods. 2.

⁽³⁾ Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 314/2004 o určitých reštriktívnych opatreniach voči Zimbabwe, článok 11a ods. 2.

⁽⁴⁾ Pozri časť III.6.

ktoré sa ho týkajú, a právo na ich opravu“, čo robí právo na prístup jedným z hlavných prvkov základného práva na ochranu osobných údajov. Článok 13 nariadenia (ES) č. 45/2001 zároveň udeľuje dotknutej osobe právo získať od prevádzkovateľa bez prekážok kedykoľvek v lehote troch mesiacov od prijatia žiadosti a bezplatne, okrem iného, oznámenie v zrozumiteľnej forme o údajoch postupujúcich spracovanie [pozri písm. c)].

35. V oblasti reštriktívnych opatrení sa osobné údaje vzťahujúce sa na osoby zahrnuté do zoznamu, a najmä tie údaje, ktoré sa týkajú dôvodov, na základe ktorých sa osoby zaraďujú do zoznamu, často uvádzajú v utajovaných dokumentoch. Pokiaľ ide o tieto dokumenty, všetky návrhy Komisie obsahujú identické ustanovenia: v prvom rade sa uvádza, že ak OSN alebo nejaký štát poskytnú utajované skutočnosti, Komisia musí takéto informácie spracovať v súlade s internými ustanoveniami Komisie o bezpečnosti [rozhodnutie 2001/844/ES, ESUO, Euratom⁽⁵⁾] a prípadnými dohodami o bezpečnosti utajovaných skutočností uzatvorenými medzi EÚ a predkladajúcim štátom; po druhé sa stanovuje, že dokumenty utajené na stupni zodpovedajúcom stupňom EU Top Secret, EU Secret alebo EU Confidential sa nesprístupnia bez súhlasu pôvodcu⁽⁶⁾.
36. EDPS už podrobne zanalyzoval tieto ustanovenia vo svojom stanovisku z 28. júla 2009⁽⁷⁾ a poznamenal, že ani interné pravidlá Komisie o bezpečnosti, ani dohody s jednotlivými členskými štátmi alebo OSN neriešia otázku prístupu dotknutých osôb k osobným údajom, ktoré sa ich týkajú. Ďalej, i keď sa v oblasti reštriktívnych opatrení dajú ustanoviť obmedzenia práva na prístup, súčasné ustanovenia nezabezpečujú, že obmedzenie sa uplatní len vtedy, keď to bude nevyhnutné, a neposkytujú vecné kritériá na posúdenie jeho potreby. Podľa týchto návrhov by právo na prístup podliehalo bezpodmienečnej povinnosti získať súhlas pôvodcu, čo by ponechalo úplnú slobodu

⁽⁵⁾ Rozhodnutie Komisie 2001/844/ES, ESUO, Euratom z 29. novembra 2001, ktorým sa mení a dopĺňa jej rokovací poriadok (Ú. v. ES L 317, 3.12.2001, s. 1).

⁽⁶⁾ Pozri návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 314/2004 o určitých reštriktívnych opatreniach voči Zimbabwe, článok 11b; návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti určitým fyzickým a právnickým osobám, subjektom a orgánom vzhľadom na situáciu v Somálsku, článok 13; návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 329/2007 o reštriktívnych opatreniach voči Kórejskej ľudovodemokratickej republike, článok 13 ods. 5 a 6; návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti Guinei, článok 12 ods. 6 a 7. Bývalý návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 881/2002, ktoré ukladá niektoré špecifické obmedzujúce opatrenia namierené proti niektorým osobám spojeným s Usámom bin Ládinom, sieťou Al-Káida a Talibanom, obsahoval takéto ustanovenie v článku 7d, ktorý sa zo súčasnej verzie vypustil.

⁽⁷⁾ Odseky 18 – 32.

rozhodnutia pôvodcom informácií, medzi ktorých patria aj subjekty, na ktoré sa nevzťahuje právo EÚ a normy EÚ na ochranu základných práv.

37. Rokovania v Rade viedli k vypusteniu tohto ustanovenia z návrhu o Al-Káide.
38. EDPS preto dôrazne odporúča zákonodarcovi, aby sa v súčasných a budúcich návrhoch zaoberal základnou otázkou práva osôb zaradených do zoznamu na prístup – priamy alebo nepriamy prostredníctvom ostatných orgánov ⁽¹⁾ – k osobným údajom, ktoré sa ich týkajú, obsiahnutým v utajovaných dokumentoch, s výhradou primeraných obmedzení, ktoré môžu byť za určitých okolností nevyhnutné.
39. EDPS by chcel zároveň pripomenúť, že nariadenie (ES) č. 45/2001 ustanovuje aj iné práva dotknutých osôb, ktorých úpravu môže zákonodarca zvážiť vo svojich súčasných alebo budúcich návrhoch. Konkrétne článok 14 nariadenia (ES) č. 45/2001 ukladá prevádzkovateľovi povinnosť bezodkladne opraviť nepresné alebo neúplné osobné údaje a článok 17 ustanovuje povinnosť informovať o oprave alebo výmaze údajov – ako napr. v prípade vyradenia zo zoznamu – tretie strany, ktorým boli údaje poskytnuté, pokiaľ sa toto neukáže ako nemožné alebo pokiaľ to nie je spojené s neprimeraným úsilím.
40. EDPS ďalej víta skutočnosť, že všetky návrhy predpokladajú explicitné vymenovanie útvaru Európskej komisie za kontrolný orgán, čo podporuje viditeľnosť prevádzkovateľa a zjednodušuje výkon práv dotknutých osôb, ako aj rozdelenie zodpovedností podľa nariadenia (ES) č. 45/2001.

IV.5. Ochrana výmeny údajov s tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami

41. Dôležitou otázkou, ktorá sa v návrhoch v súčasnosti explicitne neupravuje, ktorá však vyplýva z postupu zaraďovania do zoznamov, je zabezpečenie, aby sa osobné údaje primerane chránili počas výmeny medzi EÚ a tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami, ako je OSN.
42. EDPS preto upriamuje pozornosť na článok 9 nariadenia (ES) č. 45/2001, v ktorom sa ustanovujú podmienky prenosu osobných údajov iným príjemcom, ako sú orgány Spoločenstva, ktorí nepodliehajú smernici Európskeho parlamentu a Rady 95/46/ES. K dispozícii je pestrá paleta riešení, od súhlasu dotknutej osoby [odsek 6 písm. a)] a výkonu právneho nároku [odsek 6 písm. d)] – čo by

mohlo byť užitočné v prípade, že informácie poskytla osoba zaradená do zoznamu s cieľom začať tak proces preskúmania zoznamu – až po mechanizmy v rámci OSN alebo príslušnej tretej krajiny na zabezpečenie primeranej ochrany osobných údajov, ktoré preniesla EÚ.

43. EDPS, pripomínajúc, že rozličné zamýšľané druhy spracúvania by mali byť v súlade s týmto systémom, odporúča zákonodarcovi uistiť sa, že sú zavedené primerané mechanizmy a ochranné opatrenia, ako sú špecifikácie v návrhoch a dohody s OSN alebo inými relevantnými tretími krajinami, s cieľom zabezpečiť primeranú ochranu osobných údajov vymieňaných s tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami.

IV.6. Potrebné obmedzenia a limitácie práv na ochranu údajov

44. EDPS sa domnieva, že otázka obmedzení a limitácií určitých základných práv, ako je ochrana osobných údajov, zohráva v oblasti reštriktívnych opatrení kľúčovú úlohu, pretože môžu byť potrebné na zabezpečenie účinného a riadneho vykonávania reštriktívnych opatrení.
45. Európsky dohovor o ľudských právach, Charta základných práv EÚ, ako aj špecifické právne nástroje na ochranu údajov vrátane článku 20 nariadenia (ES) č. 45/2001 túto možnosť povoľujú, a to s výhradou určitých podmienok, ktoré potvrdil a objasnil Európsky súd pre ľudské práva, ako aj Európsky súdny dvor ⁽²⁾. V skratke, tieto obmedzenia základného práva na ochranu údajov by mali byť založené na legislatívnych opatreniach a prejsť prísny testom primeranosti, t. j. mali by byť limitované, pokiaľ ide o vecnú podstatu a dĺžku ich uplatňovania, na rozsah, ktorý je nevyhnutný na sledovanie verejného záujmu, o ktorý ide, a to aj v oblasti reštriktívnych opatrení, ako to potvrdzuje rozsiahla judikatúra Súdneho dvora. Všeobecné, neprimerané alebo nepredvídateľné obmedzenia by týmto testom neprešli.
46. Napríklad poskytnutie informácie pre dotknuté osoby bude potrebné zdržať, pretože je potrebné zachovať moment prekvapenia rozhodnutia o zaradení tejto osoby do zoznamu a o zmrazení jej aktív. Ako však zdôraznil Súd prvého stupňa vo svojej judikatúre ⁽³⁾, dlhšie zamietanie alebo zdržiavanie poskytnutia informácií, dokonca aj po zmrazení aktív, by bolo zbytočné, a teda neprimerané. Možno ustanoviť aj primerané a dočasné obmedzenie práva na prístup osôb zaradených do zoznamu

⁽¹⁾ Pozri časť III.6.

⁽²⁾ Európsky súd pre ľudské práva, S. a Marper/Spojené kráľovstvo, rozsudok zo 4. decembra 2008; Rozsudok ESD, 20. mája 2003, Rechnungshof, vec C-465/00, body 76 – 90.

⁽³⁾ Rozsudok Súdu prvého stupňa z 12. decembra 2006, Organisation des Modjahedines du peuple d'Iran/Rada, vec T-228/02, body 128 – 137.

- k osobným údajom, ktoré sa ich týkajú, vrátane informácií o rozhodnutiach, na ktorých je zaradenie do zoznamu založené, ale paušálnym a trvalým vylúčením tohto práva by sa porušila podstata základného práva na ochranu osobných údajov.
47. Nariadenie (ES) č. 45/2001 už teraz ponúka právny rámec, ktorý umožňuje obmedzenia aj ochranné opatrenia. Odseky 3 a 4 článku 20 obsahujú pravidlá týkajúce sa uplatňovania obmedzenia. Podľa odseku 3 by mala príslušná inštitúcia informovať dotknutú osobu o hlavných dôvodoch, na ktorých je obmedzenie založené, a o jej práve obrátiť sa na EDPS. Odsek 4 obsahuje ďalšie pravidlo, ktoré sa vzťahuje konkrétne na obmedzenie práva na prístup. Uvádza sa v ňom, že EDPS pri prešetrovaní sťažnosti na základe predchádzajúceho odseku informuje dotknutú osobu len o tom, či boli údaje spracované správne, a ak nie, či boli vykonané akékoľvek nevyhnutné opravy ⁽¹⁾.
48. Všetky súčasné návrhy sa zameriavajú na otázku obmedzenia práv na ochranu údajov len čiastočne alebo implicitne, čím vzniká priestor pre konfliktné normy a možné odlišné interpretácie, ktoré pravdepodobne skončia pred súdom. Rokovania o návrhu o Al-Káide zrejme obmedzujú odkazy na práva na ochranu údajov a potrebné obmedzenia.
49. EDPS preto odporúča zákonodarcovi riešiť túto citlivú otázku formou objasnenia – v súčasných návrhoch alebo v inom právnom nástroji – obmedzení zásad ochrany údajov, ako aj ochranných opatrení, ktoré môžu byť potrebné v oblasti reštriktívnych opatrení. Obmedzenia by potom boli predvídateľné a primerané, čím by sa zároveň zabezpečila účinnosť reštriktívnych opatrení, dodržiavanie základných práv a zníženie počtu sporov riešených pred súdmi. Okrem toho sa takéto prístup odzrkadľuje v Štokholmskom programe, v ktorom sa jasne uvádza, že EÚ bude predvídať a regulovať okolnosti, za ktorých je zasahovanie verejných orgánov do výkonu práv na ochranu údajov opodstatnené ⁽²⁾.
51. V tejto súvislosti sú reštriktívne opatrenia založené na spracovaní a zverejňovaní osobných údajov, ktoré môžu v prípade nezákonnosti sami osebe, bez ohľadu na prijaté reštriktívne opatrenia, spôsobiť nemajetkovú ujmu, ako už uznal Súd prvého stupňa ⁽³⁾.
52. EDPS zdôrazňuje, že táto nezmluvná zodpovednosť za spracovanie osobných údajov v rozpore s uplatniteľným právom ochrany údajov zostáva v platnosti a nemožno ju zbaviť jej základného obsahu, aj keď niektoré zo súčasných návrhov ⁽⁴⁾ zodpovednosť fyzických a právnických osôb, ktoré reštriktívne opatrenia uplatňujú, vylučujú, okrem prípadov nedbanlivosti.

IV.8. Účinné súdne opravné prostriedky a nezávislý dohľad

IV.7. Zodpovednosť v prípade nezákonného spracovania osobných údajov

50. Podľa článku 32 ods. 4 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 45/2001, ako aj článku 23 smernice Európskeho parlamentu a Rady 95/46/ES, každá osoba, ktorá utrpela škodu kvôli protizákonnej operácii spracovania údajov, má právo na náhradu škody od prevádzkovateľa, ak prevádzkovateľ nepreukáže, že nie je zodpovedný za udalosť, ktorá škodu spôsobila. Ide o špecifikáciu všeobecného právneho pojmu zodpovednosti prenesením dôkazného bremena.

⁽¹⁾ Poskytnutie informácií uvedené v článku 20 ods. 3 a 4 možno zdržiavať po dobu, počas ktorej by takéto informácie zbavili dané obmedzenie jeho účinku (pozri článok 20 ods. 5).

⁽²⁾ Bod 2.5.

⁽³⁾ Rozsudok SPS vo veci T-259/03, *Kalliopi Nikolau/Komisia*, 12. septembra 2007, Zb. II-99; rozsudok SPS vo veci T-48/05, *Franchet and Byk/Komisia*, 8. júla 2008, zatiaľ neuverejnený.

⁽⁴⁾ Pozri návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 881/2002, ktoré ukladá niektoré špecifické obmedzujúce opatrenia namierené proti niektorým osobám spojeným s Usámom bin Ládinom, sieťou Al Káida a Talibanom, článok 6; návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti určitým fyzickým a právnickým osobám, subjektom a orgánom vzhľadom na situáciu v Somálsku, článok 6; návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 329/2007 o reštriktívnych opatreniach voči Kórejskej ľudovodemokratickej republike, článok 11 ods. 1; návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti Guinei, článok 8; návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 314/2004 o určitých reštriktívnych opatreniach voči Zimbabwe podobné ustanovenie neobsahuje.

⁽⁵⁾ Body 27 – 32.

⁽⁶⁾ Body 27 – 32.

sprístupňovať len so súhlasom ich pôvodcu, môže nielen brániť dohľadu EDPS v tejto oblasti, ale mohla by mať vplyv aj na účinnosť preskúmania príslušných situácií súdmi, pretože by ovplyvnila schopnosť ESD preskúmať, či existuje spravodlivá rovnováha medzi potrebou bojovať proti medzinárodnému terorizmu a ochranou základných práv. Ako uviedol Súd prvého stupňa v rozsudku zo 4. decembra 2008, je možné, že takéto preskúmanie Súdnym dvorom si bude prístup k utajovaným skutočnostiam vyžadovať ⁽¹⁾.

56. Na základe toho EDPS odporúča, aby sa súčasných návrhoch zabezpečilo, že existujúce súdne opravné prostriedky a nezávislý dohľad dozorných orgánov na ochranu údajov budú plne uplatniteľné a že ich účinnosť nebude prejedlikovaná podmienkami prístupu k utajovaným skutočnostiam. V tejto súvislosti by prvým krokom bolo nahradenie výrazu „sprístupnený“ výrazom „zverejnený“ v príslušných článkoch súčasných návrhov ⁽²⁾.

V. ZÁVERY

57. EDPS je pevne presvedčený, že boj proti tým, ktorí nedorozdržiavajú základné práva, by mal prebiehať prostredníctvom dodržiavania základných práv.

58. Z tohto hľadiska EDPS, ako to už urobil vo svojom stanovisku z 28. júla 2009 o reštriktívnych opatreniach vzťahujúcich sa na Al-Káidu, víta zámer Komisie zlepšiť aktuálny právny rámec skvalitnením postupu zaraďovania do zoznamu a explicitným zohľadnením práva na ochranu osobných údajov.

59. Vzhľadom na nástroje, ktoré ponúka Lisabonská zmluva, ako aj dlhodobú víziu predloženú v Štokholmskom programe EDPS dôrazne odporúča Komisii, aby ukončila súčasný postupný prístup, v rámci ktorého sa prijímajú špecifické a niekedy odlišné pravidlá spracúvania osobných údajov pre jednotlivé krajiny alebo organizácie, a aby navrhla všeobecný a konzistentný rámec pre všetky ciele sankcie zavádzané v EÚ voči fyzickým alebo právnickým osobám, subjektom alebo orgánom, čím sa zabezpečí dodržiavanie základných práv dotknutých jednotlivcov,

najmä dodržiavanie základného práva na ochranu osobných údajov. Potrebné obmedzenia týchto práv by mal jasne stanovovať zákon, mali by byť primerané a v každom prípade by mali byť v súlade s podstatou týchto práv.

60. EDPS víta v súčasných návrhoch odkazy na uplatniteľnosť nariadenia (ES) č. 45/2001, ako aj na práva dotknutých osôb, ktoré z neho vyplývajú.

61. Pokiaľ ide o kvalitu údajov a obmedzenie účelu, EDPS odporúča niektoré zmeny a doplnenia, aby sa zabezpečilo, že sa budú spracúvať len potrebné údaje, že sa tieto údaje budú aktualizovať a že sa nebudú uchovávať dlhšie, ako to bude nevyhnutné. EDPS odporúča najmä, aby sa vo všetkých súčasných a budúcich návrhoch v tejto oblasti zaviedli účinné mechanizmy vyradovania fyzických osôb zo zoznamov EÚ a ich preskúvania v pravidelných intervaloch.

62. EDPS odporúča konkrétnejšie sa zamerať vo všetkých súčasných aj budúcich návrhoch v tejto oblasti na právo osôb zaradených do zoznamu na informácie, ako aj na podmienky a spôsoby obmedzení, ktoré môžu byť potrebné.

63. EDPS dôrazne odporúča zákonodarcovi, aby sa v súčasných a budúcich návrhoch zaoberal základnou otázkou práva osôb zaradených do zoznamu na prístup k osobným údajom, ktoré sa ich týkajú, obsahnutým v utajovaných dokumentoch, s výhradou primeraných obmedzení, ktoré môžu byť za určitých okolností nevyhnutné.

64. EDPS odporúča zákonodarcovi uistiť sa, že sú zavedené primerané mechanizmy a ochranné opatrenia, ako sú špecifikácie v návrhoch a dohody s OSN alebo inými relevantnými tretími krajinami, s cieľom zabezpečiť primeranú ochranu osobných údajov vymieňaných s tretími krajinami a medzinárodnými organizáciami.

65. EDPS odporúča zákonodarcovi objasniť v súčasných návrhoch alebo v inom právnom nástroji obmedzenia zásad ochrany údajov, ako aj ochranné opatrenia, ktoré môžu byť potrebné v oblasti reštriktívnych opatrení, aby boli obmedzenia predvídateľné a primerané.

66. EDPS uvádza, že zásada zodpovednosti za nezákonné spracúvanie osobných údajov zostáva v platnosti a nemožno ju zbaviť jej základného obsahu.

⁽¹⁾ Rozsudok SPS vo veci T-2408/08, PMOI/Rada, 4. decembra 2008, zatiaľ neuvverejnený, pozri najmä body 74 – 76.

⁽²⁾ Pozri návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 314/2004 o určitých reštriktívnych opatreniach voči Zimbabwe, článok 11b ods. 2; návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti určitým fyzickým a právnickým osobám, subjektom a orgánom vzhľadom na situáciu v Somálsku, článok 13 ods. 2; návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie Rady (ES) č. 329/2007 o reštriktívnych opatreniach voči Kórejskej ľudovodemokratickej republike, článok 13 ods. 6; návrh nariadenia Rady, ktorým sa zavádzajú určité osobitné reštriktívne opatrenia zamerané proti Guinei, článok 12 ods. 7.

67. EDPS odporúča zabezpečiť, aby existujúce súdne opravné prostriedky a nezávislý dohľad dozorných orgánov na ochranu údajov boli plne uplatniteľné a aby ich účinnosť nebola prejedlikovaná podmienkami prístupu k utajovaným skutočnostiam.

V Bruseli 16. decembra 2009

Peter HUSTINX

európsky dozorný úradník pre ochranu údajov
